

CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÜMET SİSTEMİ'NİN TÜRK MALİYESİNE GETİRDİĞİ YENİLİKLER

Recep TEMEL¹

Öz

6771 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Türk devletinin yönetim şeklinin özüne dair düzenlemeler içermektedir. Bu düzenlemelerle Parlamenter demokratik sistemden Türkiye'ye özgü ismiyle Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçilmiştir. Yeni sistem birçok alanda yenilikler getirmektedir. Bu alanlardan bir tanesi belki de en önemlilerinden bir tanesi mali yapıya ilişkin düzenlemelerdir.

Bu çalışmada Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin Türk mali yapısına getirdiği yeniliklerin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Özellikle yeni sistemde mali otoritenin kim olduğu, vergi ödevinin hukuki dayanağında bir değişiklik olup-olmadığı, Türk hukuk mevzuatında yeni bir hukukî form olan Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'yle vergi ödevine ilişkin bir düzenleme yapılıp-yapılmayacağı ve de tarihten bugüne yasama organlarının en temel yetkilerinden birisi olan Bütçe Hakkı'nın yeni sistemde nasıl şekillendiğinin üzerinde durulmuştur.

Çalışmada yöntem olarak konuya ilişkin eski ve yeni mevzuatın karşılaştırılması esas alınmıştır. Ayrıca mali yapıda meydana gelen değişimlere ve bunların muhtemel sonuçlarına dair ileri sürülen farklı görüşler tespit edilmiştir. Bu bilgilerin ışığında Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'yle birlikte Türk mali yapısındaki değişim ortaya konmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, Maliye, Mali Otorite, Vergi Ödevi, Bütçe Hakkı

INNOVATIONS OF THE PRESIDENTIAL GOVERNMENT SYSTEM FOR THE TURKISH ECONOMY

ABSTRACT

Law No. 6771 on the Amendment of the Constitution of the Republic of Turkey includes regulations about the essence of the form of government of the Turkish State. With these regulations it has been switched to, with a name unique to Turkey, presidential government system from parliamentary democratic system. The new system has new layouts in many fields. One of these fields, perhaps one of the most important ones, is the regulations on the financial structure.

In this study, it was aimed to determine the innovations brought to the Turkish financial structure by the Presidential Government System. It has been covered that especially in the new system who is the financial authority, whether there is a change in the legal authority of the tax office or in the legal basis of the tax treaty; whether there would be a implementation of the tax obligation with the existence of the Presidential Decree, which is a new legal form in the Turkish legal legislation, and how would the Power of the Purse, which has been one of the most essential forces of the legislative body, be shaped in the new system.

As a method of study, a comparison of old and new legislation on the subject was taken as basis. In addition, different opinions were put forward on the changes in the financial structure and their possible consequences. In the light of this information, the change in the Turkish financial structure owing to the Presidential Government system has been covered.

Keywords: Presidential Government System, Public Finance, Financial Authority, Tax Obligation, Power of the Purse

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Yozgat Bozok Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü, recep.temel@bozok.edu.tr

GİRİŞ

6771 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla getirilen düzenlemelerle Türk devletinin hükümet etme anlayışında değişikliğe gidilmiştir. 1982 Anayasası'nın mahiyetine ilişkin yapılan düzenlemelerle Parlamenter sistemden, yapıcılarının ifadesiyle Türkiye'ye özgü özellikleri itibariyle 'Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne² geçilmiştir. Bu çalışmada 6771 Sayılı Kanunla mali yapıya getirilen yeniliklerin neler olduğu ele alınmış ve bunların cari mali yapıda ne gibi sonuçlarının olacağı değerlendirilmeye çalışılmıştır.

1. CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÜMET SİSTEMİ'NDE MALİ OTORİTE

Mali yapı ve faaliyetler meşruiyetini normlar hiyerarşisinde tanımlanmış olan başta anayasa ve kanunlar olmak üzere hukukî düzenlemelerden alırlar. 1982 Anayasası'na göre yasa yapma yetkisi yasama organına (1982 Anayasası, 7. Madde, TBMM) yasaları uygulama yetkisi ve görevi de hukuk kuralları çerçevesinde kullanılmak şartıyla yürütme organına (1982 Anayasası, 8. Madde, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu) verilmiştir. Bu çerçevede Parlamenter sistemde en üst mali otorite, Cumhurbaşkanı ve yasama organından (TBMM) güvenoyu almak suretiyle yürütme erkini kullanacak olan Bakanlar Kurulu (Bu kurulun başı Başbakan'dır) olmaktadır.

Parlamenter sistemde Başbakanın sevk ve idaresindeki Bakanlar Kurulu mali yapıya ilişkin sürecin yöneticisidir. Gerek bütçenin hazırlanması gerekse de yasama organından geçtikten sonra yürütülmesi yetki ve görevine sahip olunması hükümet etmenin doğal sonucudur. Bu sistemde her ne kadar Cumhurbaşkanı, yürütme içerisinde tanımlansa bile siyasi bir kimliği olmaması ve siyaseten sorumluluk taşımaması onu, otorite bakımından hükümete göre daha geri planda tutmaktadır (Gözler,2010:587-619). Mali ve diğer uygulamalardan dolayı yasama organına karşı sorumluluğun Bakanlar Kurulu'nda olması da Cumhurbaşkanı'nın sistem içerisindeki sembolik konumunu açıklamaktadır.

Parlamenter demokrasinin Türkiye uygulamasında Cumhurbaşkanı'nın bu konumu onu mutlak anlamda yetkisiz kılmamaktadır. Her ne kadar tasarrufları münasebetiyle hukukî bir sorumluluğu olmasa dahi Cumhurbaşkanı, öncelikle en çok oyu alan siyasi parti genel başkanını hükümeti kurmakla görevlendirir. Başbakanın belirlediği bakanları (Maliye Bakanı dâhil) atar, yasama organından gelen mali yapıya ilişkin yasaları imzalar, tekrar görüşülmesini arzu ediyorsa meclise iade eder (Bütçe Kanunu hariç). Gerek gördüğü takdirde mali yasaların anayasaya uygunluğu bakımından Anayasa Mahkemesi'nde dava açar; üçlü kararnameye tabi maliye bürokratlarının atanmasını, ilgili Bakan ve Başbakanla birlikte imzalar. Ancak bütün bunlar Cumhurbaşkanı'nın Parlamenter sistemde mali otoritenin başı olarak tanımlanması için yeterli değildir. Emsallerine nazaran geniş yetkilere sahip olmakla beraber sorumsuz olan

² Yeni düzenlemeler çerçevesinde getirilen sistemin "Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi" olarak isimlendirilmiş olmasına getirilen eleştiriler vardır. Anayasa Hukukçusu Kemal Gözler bu değişiklikleri yapanların maksatlarının Başkanlık sistemi veya Türk tipi bir Başkanlık sistemi getirmek olduğu bilinmekle beraber getirilen sistemin Başkanlık sistemi ile ilgisinin olmadığını ileri sürmektedir. Henüz daha değişiklikler referanduma sunulmadan önce yazdığı bir makalesinde konuyu etraflı bir şekilde ele almıştır (Gözler, <http://www.anayasa.gen.tr/neverland.htm>, Erişim Tarihi: 28.06.2018).

Cumhurbaşkanı'ndan ziyade Bakanlar Kurulu idarî, siyasî ve hukukî tasarruflarıyla öne çıkar ve sorumluluk taşır.

Türkiye uygulaması özelinde yürütmenin bu çift başlılığının, özellikle Bakanlar Kurulu ile Cumhurbaşkanı'nın yaklaşımlarının farklı olması halinde bazı zamanlarda anlaşmazlıklara, uyuşmazlıklara sebep olduğu bir vakıadır.³ Diğer yandan 2014 yılı itibariyle Cumhurbaşkanı'nın halk tarafından seçilmesi ve anayasada tanımlanmış yetkilerini kullanan bir Cumhurbaşkanlığı makamının ortaya çıkması (Karatepe ve diğerleri,2017:23) yetki ve sorumluluk dengesini oldukça sarsmıştır.⁴

6771 Sayılı Kanunla getirilen ve 'Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi' olarak isimlendirilen sistem, 1982 Anayasası'nın yürütmeye ilişkin maddesinde yaptığı düzenleme ile Parlamenter sistemdeki yürütmenin çift başlılığını ortadan kaldırmıştır.⁵ Böylelikle Cumhurbaşkanı ve Başbakan arasındaki yetki-sorumluluk denklemindeki orantısızlık da giderilmiştir. Bu otorite karmaşasının ve çok başlılıktan kaynaklanan yetki ve sorumluluk dengesizliğinin yeni sistemle izalesini Cumhurbaşkanı R. Tayyip Erdoğan şu şekilde açıklamaktadır:

“Yürütmenin hâlihazırda iki olan başı, yani Cumhurbaşkanı ve Başbakan tek bir isimde birleşiyor. Böylece milletimiz, yetkiyi kime verdiğini, sorumluluğu kimin üstlendiğini, dolayısıyla gerektiğinde kimden hesap soracağını en başından biliyor.”(Erdoğan,2017:11)

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'yle doğrudan halk tarafından seçilen Cumhurbaşkanı yürütmenin tek otoritesi sıfatıyla yetki ve sorumluluk denkleminde en üst mercii konumuna

³ Parlamenter sistemin Türkiye uygulamasında Cumhurbaşkanı ile Hükümetin başı sıfatıyla Başbakan arasında anlaşmazlıkların sebebi farklı siyasi yaklaşımlara sahip olmaktan kaynaklanabildiği gibi aynı siyasi partiden/gelenekten gelen Cumhurbaşkanı ve Başbakanlar arasında da anlaşmazlıklar yaşanabilmiştir. Örneğin 2000-2007 seneleri arasında Başbakanlık yapmış olan Abdullah Gül, R. Tayyip Erdoğan ile farklı siyasi gelenekten olan Cumhurbaşkanı A. Necdet Sezer arasında anlaşmazlıklar yaşandığı gibi yine bu dönemde aynı gelenekten olan Başbakan Bülent Ecevit ile Cumhurbaşkanı A. Necdet Sezer arasında da anlaşmazlıklar yaşanmıştır. Yine daha önceki yıllarda Tansu Çiller ile Süleyman Demirel ve Mesut Yılmaz ile Turgut Özal arasında da anlaşmazlıklar yaşanmıştır (Doğan, <http://t24.com.tr/yazarlar/yalcin-dogan/kuzu-kuzu-biliyor-ama-carpitiyor.16233>, Erişim Tarihi: 29.06 2018). Yalçın Doğan yazısının genelinde 1950'li yıllardan bu tarafa Türk siyasi hayatında yer yer yürütmenin paydaşları arasında ihtilaflar olmasına rağmen bunun çift başlılık olarak yorumlanamayacağına vurgu yapmaktadır.

⁴ 10 Ağustos 2014 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde R.Tayyip Erdoğan oyların %51,79'unu alarak halk tarafından seçilen ilk (genel sıralamada 12.) Cumhurbaşkanı oldu (Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/08/20140828M1-1-1.pdf>, Erişim Tarihi:29.06.2018). Bu sonuçlardan sonra R. Tayyip Erdoğan daha etkin ve Anayasa'da tanımlanmış yetkilerini aktif olarak kullanan bir konumda olacağını beyan etmiştir. Yeni sisteme kadar geçen dönemde, Başbakanların, kurucusu olduğu siyasi partiden olmaları münasebetiyle uyum içerisinde çalışılmış, siyasi bir krize mahal verilmemiş ve yürütmenin çift başlılığından kaynaklanabilecek anlaşmazlıklar yaşanmamıştır.

⁵ Öncelikle 1982 Anayasası'nın Cumhurbaşkanı'nın görev ve yetkilerini düzenleyen 104. Maddesine 6771 Sayılı Kanun'la yapılan değişiklikle *“Yürütme yetkisi Cumhurbaşkanına aittir”* ibaresi eklenerek yürütmenin başının kim olduğu netleştirilmiştir. Ayrıca yine 1982 Anayasası'nın Yürütme Yetkisi ve Görevini düzenleyen *“Yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından, Anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir.”* şeklindeki 8.Maddesi metninden “Bakanlar Kurulu “ibaresi çıkarılmıştır.

gelmektedir.⁶ Meşruiyetini seçmenlerin yarısından fazlasının olumlu tercihinden alan Cumhurbaşkanı'nın, Parlamenter sistemdeki Bakanlar Kurulu gibi TBMM'nden güvenoyu almak zorunluluğu da yoktur. Diğer taraftan bu düzenleme Cumhurbaşkanı'nın denetlenmesini, meşruiyetinin kaynağı olan seçmenlerin siyasi denetimiyle sınırlamaktadır. TBMM'nin, "Bakanlar Kurulu'nu ve Bakanları denetlemek"⁷ görevi ile yasamanın denetleme araçlarından birisi olan Gensoru'nun⁸ kaldırılması birlikte düşünüldüğünde, yürütmenin başı ve aynı zamanda en üst mali otorite olarak Cumhurbaşkanı ve Bakanların tasarruflarının denetlenmesi yasama organının yetki alanının dışına çıkarılmaktadır.

Parlamenter sistemde maliye teşkilatının başı Maliye Bakanıdır. Başbakan tarafından belirlenen Maliye Bakanı, Başbakana karşı ve meclis denetim araçları çerçevesinde TBMM'ne karşı sorumludur. Yeni dönemde daha önce müsteşarlık düzeyinde örgütlenen Hazine, Maliye Bakanlığı bünyesine katılarak bakanlığın adı "Hazine ve Maliye Bakanlığı" olmuştur. Bu sistemde Anayasa'nın 104. Maddesinin yeni düzenlemesi gereği diğer bakanları olduğu gibi Hazine ve Maliye Bakanını atama ve görevine son verme yetkisi de Cumhurbaşkanı'na verilmiştir. Bu demektir ki, ilgili bakanın sorumluluğu Cumhurbaşkanı'na ve Gensoru haricindeki diğer denetim araçları vasıtasıyla TBMM'ne karşı olacaktır.⁹ Bunun yanı sıra Maliye Bakanlığının üst kademe yöneticilerinin atanması, görevlerine son verilmesi ve

⁶ Bilhassa maliye bürokrasisi özelinde yapılacak atamalara ilişkin kararlar Cumhurbaşkanı'nın inisiyatifinde olacaktır. Bunu Cumhurbaşkanı'nın görev ve yetkilerini düzenleyen 104. Maddenin yeni şeklindeki "*Üst kademe kamu yöneticilerini atar, görevlerine son verir ve bunların atanmalarına ilişkin usul ve esasları Cumhurbaşkanı kararnamesi ile düzenler.*" ibaresinden anlamak mümkündür. Böylelikle Parlamenter sistemde kimi zaman Hükümet ve Cumhurbaşkanı arasında yaşanan anlaşmazlıklara bağlı olarak bürokratların atanmasının geciktirilmesi veya imzalamamak sebebiyle gerçekleştirilememesi gibi meseleler yaşanmayacaktır.

⁷ Bu konuda 6771 Sayılı Kanundan önce 1982 Anayasası'nın TBMM'nin görev ve yetkilerini düzenleyen 87. Maddesinin içeriğinden "*Bakanlar Kurulunu ve bakanları denetlemek; Bakanlar Kuruluna belli konularda kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi vermek*" ibareleri çıkarılmıştır. Yeni haliyle **Madde 87:** "*TBMM'nin görev ve yetkileri, kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak; bütçe ve kesinhesap kanun tekliflerini görüşmek ve kabul etmek; para basılmasına ve savaş ilânına karar vermek; milletlerarası antlaşmaların onaylanmasını uygun bulmak, TBMM üye tam sayısının beşte üç çoğunluğunun kararı ile genel ve özel af ilânına karar vermek ve Anayasanın diğer maddelerinde öngörülen yetkileri kullanmak ve görevleri yerine getirmektir.*" şekline dönüşmüştür (Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası, <https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa82.htm>, Erişim Tarihi:27.06.2018; Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/02/20170211-1.htm>, Erişim Tarihi:27.06.2018).

⁸ 1982 Anayasası'nın 99. Maddesinde düzenlenen Gensoru, 6771 Sayılı Kanunla tamamen kaldırılmıştır. Bu konuda özellikle Gensorunun kaldırılmış olmasının, yeni sistemde Başbakan ve Bakanlar Kurulu'nun bulunmaması sebebiyle doğal olduğu ve cumhuriyet tarihi boyunca parlamenter sistemde Gensoru ile düşürülen Hükümet sayısının 2, Bakan sayısının 2 olması sebebiyle işlevsel bir tarafının olmadığı yönünde değerlendirmeler de mevcuttur (Coşkun,2017:13;Gülener ve diğerleri, 2017:12).

⁹ Bu konuda 9 Temmuz 2018 tarih ve 30743 Sayı, (3. Mükerrer) Resmi Gazetede yayımlanan 703 Sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 213.Maddesi'nin f bendiyle 5018 Sayılı KMYKK'nun 10.Maddesinde yapılan değişiklik oldukça dikkat çekicidir. Bu değişiklikte geçmişte Bakanlar, kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli kullanılmasını ile hukuki ve mali konularda Başbakana ve TBMM'ne karşı sorumlu tutulurlarken artık Bakanların bahse konu sorumluluğu sadece Cumhurbaşkanı'na karşı olacaktır. Bu düzenlemeden de anlaşılacağı üzere yasamanın bakanları denetleme imkânı oldukça azalmaktadır (Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180709M3.pdf>, Erişim Tarihi:12.07.2018).

bunların atanmalarına ilişkin usul ve esaslarının düzenlenmesi de Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile gerçekleştirilecektir.¹⁰

2. CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÜMET SİSTEMİ'NDE VERGİ ÖDEVİ VE CUMHURBAŞKANLIĞI KARARNAMESİ

6771 Sayılı Kanunla getirilen önemli yeniliklerden bir tanesi Cumhurbaşkanı'na yürütme yetkisinin kullanımında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile düzenleme yapma yetkisinin verilmesidir (6771 Sayılı Kanun, 8. Madde). Parlamenter sisteme göre daha güçlü bir yürütme mantığıyla kurgulanan yeni sistemde Cumhurbaşkanı'nın vergi yükümlülüklerine ilişkin ne gibi yetkilerinin bulunacağı ve bunların uygulamalarının nasıl olacağı merak konusudur. Öncelikle şunu belirtmek gerekir ki, vergi yükümlülüklerine ilişkin herhangi bir tasarrufun ancak bir kanunla olabileceğini kayıt altına almış bulunan 1982 Anayasası'nın 73. Maddesi yeni sistemde de korunmuştur.¹¹ Dolayısıyla Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile vergi yükümlülüklerine ilişkin bir düzenleme yapılması mümkün değildir.

Yeni sistemde mali yükümlülükler getiren, yürürlükte olanları değiştiren veya yürürlükten kaldıran bir Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi olamayacağını teyit eden başka hükümler de mevcuttur. İlk olarak 104. Maddenin yeni şeklindeki “Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleriyle dördüncü bölümde yer alan siyasi haklar ve ödevler Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile düzenlenemez.” hükmü buna engeldir (Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/02/20170211-1.htm>, Erişim Tarihi: 27.06.2018; Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/02/20170211-1.htm>, Erişim Tarihi: 27.06.2018; Doğrusöz, <https://www.dunya.com/kose-yazisi/yeni-donemin-vergi-hukuku/389738>, Erişim Tarihi:29.06.2018). Zira vergi ödevi 1982 Anayasası'nın dördüncü bölümünde “Siyasi Haklar ve Ödevler” başlığı altında yer alan bir düzenlemedir (Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası, <https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa82.htm>, Erişim Tarihi:29.06.2018). İkinci olarak ancak kanunla düzenlenebilecek mali yükümlülükler hiçbir şekilde Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile düzenlenemeyecektir. Üçüncü olarak vergi mükellefiyetine ilişkin bir kanun söz konusu ise bu konuda bir Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi çıkarılamayacaktır. Dördüncü olarak bir Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde, kanunla getirilmiş mali düzenlemeden farklı bir durum olması halinde kanun hükmü esas alınacaktır. Beşinci olarak Cumhurbaşkanlığı

¹⁰ Bu konuda 9 Temmuz 2018 tarih ve 30743 Sayılı (3. Mükerrer) Resmi Gazetede yayımlanan 703 Sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 13. Maddesiyle Maliye Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevlerini düzenleyen 13.12.1983 ve 178 Sayılı KHK yürürlükten kaldırılmıştır., 213. Maddesiyle de 5018 Sayılı KMYKK'nun 5. Maddesinin 2.Fıkrası aşağıdaki gibi yeniden düzenlenmiştir “*İlgili kanunlardaki hükümler saklı kalmak kaydıyla, kamu maliyesi ilkelerinin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Cumhurbaşkanınca belirlenir ve izlenir.*” şekline dönüştürülmüştür (Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180709M3.pdf>, Erişim Tarihi: 12.07.2018).

¹¹ “Vergi Ödevi” başlıklı 73. Maddenin 3. Fıkrası “*Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler kanunla konular, değiştirilir veya kaldırılır.*” şeklindedir ve yeni sistemde de aynen korunmuştur.

Kararnamesi'nde yer alan mali bir konuya ilişkin TBMM tarafından yasal düzenleme yapılması halinde kararname hükümsüz kalacak yerine kanun ikame olunacaktır.¹²

6771 Sayılı Kanunun 16. Maddesinin B bendi ile 1982 Anayasası'nın 73 Maddesinin 4. Fıkrasındaki 'Bakanlar Kurulu' ibaresi çıkartılmış ve yerine 'Cumhurbaşkanı' ibaresi getirilerek fıkra "Vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlülüklerin muaflık, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapmak yetkisi Cumhurbaşkanı'na verilebilir." şekline dönüştürülmüştür.¹³ Bu fıkra hükmü çerçevesinde Parlamenter sistemde Bakanlar Kurulu'na verilmiş olan, kanunla düzenlenmiş kimi mali yükümlülüklerde muafiyet, istisna ve indirim oranlarının ilgili kanunda belirlenmiş üst ve alt limitler arasında değiştirilebilme yetkisi yeni sistemde Cumhurbaşkanı'na verilmiştir. Bu düzenleme ile kanun koyma yetkisinin (mali konularda) yasama organından alınıp yürütme organına verildiği şeklinde yorumlar yapılmaktadır. Ersan Öz Parlamenter sistemde tartışmalı olan bu yetkinin kullanımının "verginin fiilen uygulamadan kaldırılması anlamına geleceğinden Cumhurbaşkanı'na ait olmaması gereken bir yetki" olduğu görüşündedir (Öz, <https://www.denizligazetesi.com/yeni-sistemde-vergilendirmede-kanunilik-ve-yetki-makale,63006.html>, Erişim Tarihi:29.06.2018). Diğer taraftan Mahfi Eğilmez katıldığı bu yorumu temellendirmek için vergilendirme yetkisinin Magna Carta'dan bu tarafa yasama organına ait bir yetki olduğu bilgisini kaynak olarak almaktadır (Eğilmez, <http://www.mahfiegilmez.com/2017/04/anayasa-degisikligiyle-mali-ve-ekonomik.html>, Erişim Tarihi:29.06.2018).

Bu değerlendirmede ileri sürülen iddiayı doğru kabul etmek mümkün değildir. Zira 73. Maddenin 4. Fıkrasındaki düzenleme yürütme organının tasarrufuyla mali yükümlülükler getirmek değildir. Parlamenter sistemde Bakanlar Kurulu'nun (yürütmenin ana unsuru) inisiyatifine bırakılmış bu yetki kanunla düzenlenmiş bir alanda muafiyet, istisna ve indirim oranlarının alt ve üst limitleri arasında yürütme organının uygun görmesi halinde tercih yapabilmesinden ibarettir.¹⁴ Şayet burada itiraz her iki sistemde yani hem Parlamenter hem de yeni getirilen sistemde, mali bir yükümlülükten - velev ki kanunla düzenlenmiş olsa bile - muafiyet, istisna ve indirimler adı altında hiç kimsenin ve herhangi bir konunun vergilendirme dışı bırakılmaması gerekliliği ise bu durumda itirazın anlamlı olacağı düşünülebilir.

¹² Bu konudaki düzenleme şu şekildedir: "*Anayasada münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi çıkarılamaz. Kanunda açıkça düzenlenen konularda Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi çıkarılamaz. Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kanunlarda farklı hükümler bulunması halinde, kanun hükümleri uygulanır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin aynı konuda kanun çıkarması durumunda, Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi hükümsüz hale gelir.*" Maddenin muhtevası mali konular esas alınarak değerlendirilmiştir. Bakınız 6771 Sayılı Kanunun yayımlandığı 11 Şubat 2017 Tarih ve 29976 Sayılı Resmi Gazete, 8. Madde

¹³ 6771 Sayılı Kanunun Yayınlandığı 11 Şubat 2017 Tarih ve 29976 Sayılı Resmi Gazete, 16. Madde/B Bendi

¹⁴ Muafiyet ve İstisna Vergi Hukuku'nda kanunla, ekonomik ve sosyal gerekçelerle belli kişilerin ve belli vergilendirme konularının geçici veya sürekli olarak kısmen ya da tamamen vergilendirme dışı bırakılmasıdır. Gelir Vergisi Kanunu'nda düzenlenen Esnaf Muafiyeti ve Eğitim, Öğretim İşletmelerinde Kazanç İstisnası bu cinsten düzenlemelerdir (Pehlivan, 2017:189-191). Yine Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 28.Maddesi hükmü çerçevesinde Bakanlar Kurulu'na genel oran olan %10'u dört katı kadar artırma (%40) ve %1'e kadar indirim yetkisi verilmiştir. Bakanlar Kurulu ilgili kanunla kendisine verilmiş bu yetkiyi farklı ürünleri baz alarak belirlenen sınırlar içerisinde farklılaştırarak uygulamıştır (Türk Vergi Kanunları, 2010:364).

6771 Sayılı Kanunun 16. Maddesinin B bendindeki düzenlemeyle 1982 Anayasası'nın dış ticaretin düzenlenmesine ilişkin olan 167. Maddesinin 2. Fıkrasındaki 'Bakanlar Kurulu' ibaresi çıkarılmış ve yerine 'Cumhurbaşkanı' ibaresi konularak fıkra yeniden düzenlenmiştir.¹⁵ Bu düzenlemeyle Parlamenter sistemde Bakanlar Kurulu'na, özellikle dış ticaretin düzenlenmesi konusunda, vergi ve benzeri yükümlülükler dışında ek mali külfetler getirme yetkisi getirilmiştir. Ancak böyle bir yetkinin kullanılabilmesi için TBMM'nin, Bakanlar Kurulu'na bir kanunla yetki vermesi esastır. Bu yetki yeni sistemde - tıpkı Parlamenter sistemde olduğu gibi – TBMM'nin Cumhurbaşkanı'na bir kanunla yetki vermesi durumunda kullanılacaktır. Mahfi Eğilmez yasama organının gerek Parlamenter sistemde Bakanlar Kurulu'na gerekse de yeni sistemde Cumhurbaşkanı'na bu yetkiyi vermesini, yürütme organının yasama organının yerini alması şeklinde yorumlayıp eleştirmektedir. Hatta yeni sistemde seçilmiş Cumhurbaşkanı'nın yerine atanmış Cumhurbaşkanı Yardımcısı'nın da bu yetkiyi kullanabilecek olmasının konuyu iyiden iyiye tartışmalı hale getireceğini ileri sürmektedir (Eğilmez, <http://www.mahfiegilmez.com/2017/04/anayasa-degisikligiyle-mali-ve-ekonomik.html>, Erişim Tarihi:29.06.2018).

3. CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÜMET SİSTEMİ'NDE BÜTÇE HAKKI

Bütçe Hakkı maliye biliminin en önemli konularından birisidir. Tarihi arka planı itibarıyla 13.yüzyılın ilk çeyreğine dayanan bir geçmişi vardır. İngiltere kralı Yurtsuz John'un toplum üzerindeki mutlak iktidarı, İngiliz halk temsilcilerinin (Baronlar/Feodal Beyler) mücadeleleri sonucunda sınırlandırılmış ve 15 Haziran 1215 tarihinde tarafları bağlayan Magna Carta Libertatum (Büyük Özgürlükler Sözleşmesi) isimli tarihi belge imzalanmıştır. Bu belgenin, kralın vergi koyma keyfiyetini sınırlandıran ve halk temsilcilerinden oluşan bir meclisin onayı olmaksızın kullanılmayacağını hükme bağlayan 12. Maddesi şu şekilde düzenlenmiştir:

“Kendimiz için kurtuluş akçesi, büyük oğlumuzun şövalye olması ve 'yalnızca bir kere' büyük kızımızın evlenmesi sebepleriyle toplananlar dışında krallığımızda genel onaylama olmadan hiçbir vergi ve yardım toplanamayacaktır. Bu sebeplerle de ancak makul bir yardım toplanabilir. Londra şehrinden de istenecek yardımlarda da benzer şekilde hareket edilecektir.”(İlal,1968:216-7)¹⁶

Tarihi seyir içerisinde tekâmül eden “Bütçe Hakkı” meclislerin olmazsa olmaz nitelikteki bir hakkı konumuna dönüşmüştür. Mutlak iktidarların tasfiyesiyle birlikte temsili demokrasilerde yani ister Başkanlık, ister Yarı Başkanlık isterse de Parlamenter sistemde olsun parlamentolar,

¹⁵ 1982 Anayasası'nın 167. Maddesinin 2. Fıkrasının yeni hali “*Dış ticaretin ülke ekonomisinin yararına olmak üzere düzenlenmesi amacıyla ithalat, ihracat ve diğer dış ticaret işlemleri üzerine vergi ve benzeri yükümlülükler dışında ek mali yükümlülükler koymaya ve bunları kaldırmaya kanunla Cumhurbaşkanı'na yetki verilebilir.*” şeklindedir.

¹⁶ A. Metin Uraçın çalışmasında 12. Maddeyi şu şekilde tercüme etmektedir:

“Krallığımızda, ülkemizin Genel Meclisinin izni olmadıkça zorla, askerlik hizmeti karşılığı olarak vergi ya da yardım parası alınmaz. Fiziksel varlığımızın diyet verilerek esaretten kurtarılması, en yaşlı oğlumuzun şövalyeliğe kabul töreni veya en büyük kızımızın ilk evliliği durumları bunun dışındadır. Bu üç amaç için makul bir yardım talep edilebilir. Londra kentinin yardım paraları da benzer bir biçimde ayarlanacaktır.” (Uraçın, <http://www.istanbulbarosu.org.tr/files/docs/Magna2017-2.pdf>, Erişim Tarihi: 02.07.2018).

kamu maliyesi ile ilgili yetkilerini demokratik yoldan seçilmiş yürütme organı ile paylaşmışlardır. Bununla beraber parlamentoların varlık nedenleri olan mali yetkilerini devretmek konusunda belli ölçüde kısıkanç davrandıklarını söylemek yanlış olmaz (Çağan, 2009:183). Bu yetki paylaşımına rağmen parlamentonun Bütçe Hakkı'na ilişkin konumunu, Parlamenter sistemde uzun sayılabilecek bir süre Maliye Bakanlığı yapmış olan Kemal Unakıtan aşağıdaki gibi tanımlamıştır:

“Bütçe Hakkı, parlamentoların vazgeçilmez haklarından birisidir. Bütçe Hakkı, devletin nerelere ne ölçüde para harcaması gerekeceğine ve bu harcamalar dolayısıyla da halkın ne kadar vergi ödeyeceğine, millet adına parlamentoların söz sahibi olmasıdır. Parlamenter demokrasilerde, önce bütçelerin parlamento tarafından onaylanması ve bütçe uygulaması sona erdikten sonra da uygulama sonuçlarının denetim yetkisinin yine parlamentoya ait olması, bütçe hakkının gereğidir.” (Unakıtan,2009:28).

Modern anlamda kamu maliyesinde “bütçenin hazırlık aşamasından başlayıp uygulama süresince devam eden ve en son uygulama sonuçlarının denetimi ile son bulan” (Bağlı,2012:51) Bütçe Hakkı'nın, 6771 Sayılı Kanunla getirilen sistemde nasıl bir boyut kazandığının değerlendirilmesi mali bakımdan elzemdir.

3.1. BÜTÇENİN HAZIRLANMASI-GÖRÜŞÜLMESİ-KABUL EDİLMESİ

1982 Anayasası'nda mali konulara ilişkin hükümler dördüncü bölümünün birinci kısmında yer almıştır. Bu kısımda mali işlemler, 161. Madde “Bütçenin Hazırlanması ve Uygulanması”, 162. Madde “Bütçenin Görüşülmesi”, 163. Madde “Bütçelerde Değişiklik Yapılabilmesi Esasları”, 164. Madde “Kesinhesap” başlığıyla düzenlenmişti. 6771 Sayılı Kanun'la getirilen değişikliklerle bu dört madde hükümleri tek maddede (161. Madde) ve “Bütçe ve Kesinhesap” başlığı altında toplanmıştır.

Yürütmenin kuvvetlendirilmesi merkezli yeni sistemde bütçenin hazırlanması görevi Cumhurbaşkanı'na verilmiştir. Daha önce Bütçe Kanunu Tasarısı şeklinde Bakanlar Kurulu'na ait olan bu görev yeni sistemde Bütçe Kanunu Teklifi şeklinde mali yılbaşından en az yetmiş beş gün önce olmak üzere hazırlanıp Cumhurbaşkanı tarafından TBMM'ne sunulacaktır. TBMM'ne gelen Bütçe Kanunu Teklifi öncelikle Bütçe Komisyonunda¹⁷ görüşülecektir. Bütçe Komisyonunun kaç üyeden oluşacağı ve siyasi temsil düzeyinin nasıl olacağı 1982 Anayasası'nın eski 162.Maddesinde¹⁸ düzenlenmiş olmasına rağmen 6771 Sayılı Kanunla

¹⁷ Anayasada Bütçe Komisyonu olarak isimlendirilen bu komisyon TBMM İç Tüzüğü'nün komisyonları düzenleyen 20. Maddesinde Plan ve Bütçe Komisyonu şeklinde isimlendirilmiştir (TBMM İç Tüzüğü, <https://www.tbmm.gov.tr/docs/ictuzuk.pdf>, Erişim Tarihi:05.07.2018).

¹⁸ 1982 Anayasası'nda Bütçe Komisyonunun kaç üyeden oluşacağı ve siyasi temsilin nasıl sağlanacağı hususundaki düzenlemesi 162. Madde'nin 2.Fıkrası'nda “**Bütçe tasarıları ve rapor, kırk üyeden kurulu Bütçe Komisyonunda incelenir. Bu komisyonun kuruluşunda, iktidar grubuna veya gruplarına en az yirmi beş üye verilmek şartı ile siyasî parti gruplarının ve bağımsızların oranlarına göre temsili göz önünde tutulur.**” şeklinde düzenlenmişti.

getirilen değişiklikte Bütçe Komisyonunun kaç kişiden oluşacağı ve siyasi temsilin nasıl olacağı hususunda bir düzenleme yoktur.

Bütçe Komisyonunun yapısına ilişkin yapılan bu düzenleme Bütçe Hakkı çerçevesinde eleştirilmektedir. İşlevi bakımından diğer komisyonlar arasında en önemlilerinden birisi sayılan Bütçe Komisyonunun kaç kişiden oluşacağı ve de özellikle bu komisyonda muhalefetin ne düzeyde temsil edileceğinin anayasal bir hükümlerle korunmamış olması getirilen en temel eleştiridir (Eğilmez, <http://www.mahfiegilmez.com/2017/04/anayasa-degisikligiyle-mali-ve-ekonomik.html>, Erişim Tarihi:29.06.2018). Lâkin bu eleştiriden hareketle bilinçli bir boşluk oluşturulduğu düşünülebilirse de, bu yersiz bir değerlendirme olacaktır. Zira bu konuda 1982 Anayasası'nın TBMM'nin İç Tüzüğü'ne ilişkin 95. Maddesinin "İçtüzük hükümleri, siyasi parti gruplarının, Meclisin bütün faaliyetlerine üye sayısı oranında katılmalarını sağlayacak yolda düzenlenir." şeklindeki hükmü boşluğu doldurmakta ve hatta yürütme lehine olan eski düzenlemeye göre daha adil bir temsil sağlamaktadır (Yüksel,2017:266).

Yeni sistemde farklı olan diğer bir durum Bütçe Kanunu Teklifinin TBMM Genel Kurulu'nda kabul edilmemesi halinde ortaya çıkmaktadır. Eski durumda Bakanlar Kurulunun Bütçe Kanunu Tasarısı, zorunlu sebeplerle mali yılbaşına kadar karara bağlanamadığında TBMM'nin, 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu'nun (KMYKK) 19. Maddesi gereğince Geçici Bütçe Kanunu çıkartmak¹⁹ suretiyle kamu hayatının aksamasına mani olunması kayıt altına alınmıştı. 6771 Sayılı Kanun Geçici Bütçe Kanunu çıkartılmasını anayasal bir hüküm haline getirmektedir. Yine Geçici Bütçe Kanunu'nun da çıkartılamaması durumunda yeni Bütçe Kanunu kabul edilinceye kadar bir önceki yılın bütçesinin yeniden değerlendirilme oranında artırılarak uygulanacağı anayasal bir hüküm olarak getirilmiştir.²⁰

Bu düzenlemenin Bütçe Hakkı'nın ihlali yönünde bir tasarruf olduğuna dair görüşler söz konusudur. Bu düzenlemeyle geçici de olsa gelirleri toplama ve harcamaları yapma yetkisini ihtiva eden bütçenin, parlamento dışında tek kişiden oluşan yürütmenin kararıyla bir çeşit otomatik sisteme bağlanmasının doğru olmadığı ileri sürülmektedir. Aynı zamanda böyle bir tasarrufun parlamento, önüne gelen bütçeyi kabul etmek yönünde baskılayacağı düşünülmektedir (Eğilmez, <http://www.mahfiegilmez.com/2017/04/anayasa-degisikligiyle-mali-ve-ekonomik.html>, Erişim Tarihi:29.06.2018).²¹ Özellikle Geçici Bütçe Kanunu'nun çıkarılamaması

¹⁹ 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu, 19.Madde, 3.Fıkra: "**Zorunlu nedenlerle Merkezî Yönetim Bütçe Kanununun süresinde yürürlüğe konulamaması halinde, Geçici Bütçe Kanunu çıkarılır. Geçici bütçe ödenekleri, bir önceki yıl bütçe başlangıç ödeneklerinin belirli bir oranı esas alınarak belirlenir. Geçici bütçe uygulaması altı ayı geçemez.**" (Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5018.pdf>, Erişim Tarihi:03.07.2018).

²⁰ 6771 Sayılı Kanunla yeniden düzenlenen 161. Maddenin 4.Fıkrası: "**Bütçe kanununun süresinde yürürlüğe konulamaması halinde, Geçici Bütçe Kanunu çıkarılır. Geçici Bütçe Kanunu'nun da çıkarılamaması durumunda, yeni bütçe kanunu kabul edilinceye kadar bir önceki yılın bütçesi yeniden değerlendirilme oranına göre artırılarak uygulanır.**" (Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/02/20170211-1.htm>, Erişim Tarihi:03.07.2018). Bu konuda 9 Temmuz 2018 tarihinde yayımlanan 703 Sayılı KHK'nin 213. Maddesiyle 5018 Sayılı KMYKK'nun 19. Maddesi'nin 3. Fıkrası yeni duruma uyumlu hale getirilmiştir (Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180709M3.pdf>, Erişim Tarihi:12.07.2018).

²¹ Böyle bir tasarrufun ABD'ndeki Başkanlık Sisteminde Başkana verilen bir yetki olmadığından hareketle, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nde böyle bir düzenlemenin getirilmesinin yasama organına ait olan Bütçe Hakkı'nın yasamanın elinden alınması şeklinde yorumlar mevcuttur (Yıldırım,

durumunda bir önceki yıl bütçesinin yeniden değerlendirilme oranında artırılarak uygulanacak olması TBMM'nin en eski ve en esaslı yetkisi olan Bütçe Yapma/Bütçe Hakkı yetkisinin elinden alınması şeklinde yorumlanmaktadır. Bu duruma en açık karine olarak da yeniden değerlendirme oranının yürütme tarafından belirlenecek olması gösterilmektedir (Yüksel,2017:267). Yeniden değerlendirme oranının belirlenmesine ilişkin hukukî dayanak Vergi Usul Kanunu'nun Mükerrer 298. Maddesinin B bendindeki düzenlemedir.²² Diğer taraftan bu düzenlemeyi “bütçe konusunda yasama ile yürütme organları arasında ortaya çıkabilecek bir anlaşmazlığın yol açabileceği kilitlenmeyi önleyici, aynı zamanda yasamanın bütçeyi bir denetim aracı olarak kullanmasını sağlayacağı bir formülasyon” olarak değerlendirenler de vardır. Bu şekliyle, yasama ve yürütme organları arasındaki ihtilaf sebebiyle Bütçe Kanunu Teklifi üzerinden bir siyasi krizin çıkmasının engelleneceği ve kamu hayatının aksamasına mani olunacağı, ancak Cumhurbaşkanı'nın yeni politikaları çerçevesinde talep ettiği mali kaynaklara ilişkin olarak yasamayı ikna etme zorunluluğunun devam ettiği yönünde düşünceler de mevcuttur (Alkan,2017:475).

3.2. BÜTÇE HARCAMALARININ DENETLENMESİ - KESİN HESAP KANUNU

Hükümetlere Bütçe Kanunu ile halktan kamu gelirlerini tahsil etme ve topladıkları bu gelirleri kamu hizmetlerine harcama yetkisi verilir. Bu yetki çerçevesinde her yıl dünyada hükümetler oldukça büyük rakamlarda kamu kaynağını toplar ve harcarlar. Bu paranın nasıl harcandığı, milyonlarca insanın günlük yaşam kalitesini belirlemektedir. Özellikle vergi mükellefleri, kamu parasının -vergi mükelleflerinin parasının- nasıl harcandığını bilmek ve söz konusu paranın iyi bir şekilde harcandığı garantisini almak isterler (Boesch,2009:88).

Bütçe Hakkı'nın yarısını bütçenin yapılması oluşturuyorsa diğer yarısını da bütçe uygulama sonuçlarının parlamentolar tarafından denetlenmesi oluşturur. Bu denetimden amaç gelirlerin bütçede gösterildiği şekilde toplanıp toplanmadığının ve harcamaların usulüne uygun yapıp yapılmadığının kontrol edilmesidir. Bu kontrol, esasında bütçe yapmak kadar ve hatta ondan daha da önemlidir (Öner,2009:270). Türkiye'de bütçe uygulamalarının denetimi iki boyutludur. Bunun ilki TBMM'nin, bütçe uygulama sonuçları üzerindeki denetimi, Kesinhesap Kanun Tasarısını (Yeni düzenlemeye göre teklifini) görüşmesi ve onaylanması ile gerçekleştirdiği

<http://www.milliyet.com.tr/yazarlar/servet-yildirim/anayasa-paketi-ekonomide-neleri-2431457/>, Erişim Tarihi:04.07.2018). Bu tasarrufla yasamanın elinden Bütçe Hakkı'nın alınarak yürütme üzerindeki denetleme yetkisinin kaldırıldığı yönünde görüşler de ileri sürülmektedir (Türkiye Barolar Birliği, http://anayasadegisikligi.barobirlik.org.tr/Anayasa_Degisikligi.aspx, Erişim Tarihi:04.07.2018).

²² Vergi Usul Kanunu, 298. Madde, B Bendi: “Yeniden değerlendirme oranı, yeniden değerlendirme yapılacak yılın Ekim ayında (Ekim ayı dâhil) bir önceki yılın aynı dönemine göre Devlet İstatistik Enstitüsünün Toptan Eşya Fiyatları Genel Endeksinde meydana gelen ortalama fiyat artış oranıdır. Bu oran Maliye Bakanlığınca Resmî Gazete ile ilân edilir.” (Vergi Usul Kanunu, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.4.213.pdf>, Erişim Tarihi:15.07.2018). “Enflasyon Düzeltmesi ve Yeniden Değerleme Oranı” başlığını taşıyan bu maddenin A Bendinin 1. Fıkrasının 3. Paragrafındaki enflasyon düzeltmesine ilişkin daha önce Bakanlar Kurulu'na verilen oranları değiştirme yetkisi, 7 Temmuz 2018 tarihinde yayımlanan 700 Sayılı KHK'nin 46.Maddesinin (1) fıkrası hükmü gereğince Cumhurbaşkanı'na devredilmiştir (Resmî Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/mukerrer/mukerrer.htm&main=> Erişim Tarihi:15.07.2018).

doğrudan denetimdir. İkincisi ise anayasal bir kuruluş olan Sayıştay'ın TBMM adına yapmış olduğu ve dolaylı denetim/dış denetim olarak tanımlanan denetimdir.²³

6771 Sayılı Kanundan önce Kesinhesaba ilişkin 1982 Anayasası'nda müstakil bir madde düzenlemesi mevcut iken (164. Madde) yeni sistemde bu madde lağvedilmiş madde muhtevası 161. Maddenin içerisine bir takım değişikliklerle dâhil edilmiştir. İlk elden dikkat çeken yenilik Kesinhesap Kanun Teklifinin Cumhurbaşkanı tarafından ilgili olduğu malî yılın sonundan başlayarak en geç altı ay sonra TBMM'ne sunulacağı düzenlemesidir (Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/02/20170211-1.htm>, Erişim Tarihi:06.07.2017). Daha önceki düzenlemede ilgili 164. Madde “kanunda daha kısa bir süre kabul edilmemiş ise”²⁴ hükmünü ihtiva ettiğinden 5018 sayılı KMYKK'nun 42.Maddesi bu süreyi Haziran ayı sonu olarak belirlemişti.²⁵ Yeni durumda Kesinhesap Kanun Teklifinin TBMM'ne en geç ne zaman sunulacağı bilgisi bir kanunda değil açıkça anayasada hüküm altına alınmaktadır.

Kesinhesap Kanun Teklifinin TBMM'ne ne zaman sunulacağı bilgisinin bir anayasa hükmü haline dönüştürülmesinin, yürütme organının Bütçe Kanunu ile almış olduğu gelirleri toplama ve harcamaları yapma yetkisinin, usul ve esaslara uygun yapılıp-yapılmadığının denetlenmesine getirdiği somut bir farklılık yoktur. Buradaki değişim daha önce 5018 Sayılı KMYKK ile sürenin “Temmuz ayı sonu” sınırından bir ay evveline yani “Haziran ayı sonu” sınırına getirilerek yasama organına hesapları incelemek için bir aylık ek bir süre sağlanmış olması halinin 6771 Sayılı Kanunla anayasa hükmü haline dönüştürülmesinden ibarettir.

Burada farklı olan bir diğer durum 161. Maddenin yeni düzenlemesinde Bütçe Kanunu Teklifinin Bütçe Komisyonunda görüşüleceğinin kayıt altına alınmış olmasına rağmen Kesinhesap Kanun Teklifine ilişkin ayrı bir düzenleme yapılmamış olmasıdır. Ancak maddenin son fıkrasındaki “Kesinhesap Kanunu Teklifi, yeni yıl Bütçe Kanunu Teklifiyle birlikte görüşülür ve karara bağlanır.” hükmünden Kesinhesap Kanunu Teklifinin de önce Bütçe Komisyonunda sonra TBMM Genel Kurulu'nda görüşülüp karara bağlanacağı anlaşılmaktadır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

²³ 1982 Anayasası 160. Madde: “*Sayıştay, merkezi yönetim bütçesi kapsamındaki kamu idareleri ile sosyal güvenlik kurumlarının bütün gelir ve giderleri ile mallarını TBMM adına denetlemek ve sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlamak ve kanunlarla verilen inceleme, denetleme ve hükme bağlama işlerini yapmakla görevlidir.*” Ayrıca 6085 Sayılı Sayıştay Kanunu, Sayıştay'ın Denetim, Yargılama, Raporlama şeklinde üç ana görevi olduğunu ve yine 5018 Sayılı KMYKK, Sayıştay'ın tek dış denetim organı olduğunu belirleyerek, yaptığı denetimin amacını ayrıntılı bir şekilde ortaya koymaktadır (T.C. Sayıştay Başkanlığı, <https://www.sayistay.gov.tr/tr/?p=2&CategoryId=73>, Erişim Tarihi:04.07.2018).

²⁴ 1982 Anayasa'sı 164. Madde: “*Kesinhesap kanunu tasarıları, kanunda daha kısa bir süre kabul edilmemiş ise, ilgili oldukları malî yılın sonundan başlayarak, en geç yedi ay sonra, Bakanlar Kurulunca TBMM'ne sunulur.*” (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, <https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa82.htm>, Erişim Tarihi:06.07.2018).

²⁵ 5018 Sayılı KMYKK, 42.Madde: “*Bu tasarı, bir yıllık uygulama sonuçlarını karşılaştırmalı olarak gösteren değerlendirmeleri içeren gerekçesiyle birlikte izleyen malî yılın Haziran ayı sonuna kadar Bakanlar Kurulunca Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur.*” (KMYKK, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5018.pdf>, Erişim Tarihi:06.07.2018).

Carî hükümet sistemlerinin toplumların ihtiyaçlarına/beklentilerine mükemmel seviyede karşılık oluşturduğunu iddia etmek mümkün değildir. Bu sistemler birbirleriyle karşılaştırıldıklarında da görece üstün oldukları yönler olabildiği gibi zayıf yönleri de olabilmektedir.²⁶ Bu minvalde dünyada cari sistemlerden hangisinin öne çıkacağını her ülkenin kendi siyasal, sosyal ve ekonomik koşulları belirlemektedir. Mesela Başkanlık sistemi ABD’de güçlü yönleriyle kendini gösterirken, Latin Amerika’da zayıf yönleriyle gündeme gelmektedir. Benzer şekilde Parlamenter sistemin İngiltere örneği güçlü yönleriyle ortaya çıkarken, Doğu Avrupa örnekleri sistemin olumsuz yönlerinden etkilenmektedir (Tunçkaşık ve diğerleri,2017:15). Dolayısıyla 6771 Sayılı Kanunla geçerlilik kazanan Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’nin Türk toplumunun beklentilerine cevap verip-vermeyeceğinin ve de Parlamenter sisteme göre artı ve eksi yönlerinin neler olduğunun tespiti ancak uygulama sonuçlarına göre netlik kazanacaktır.

Yeni sistemin en önemli özelliği yürütmeyi tek başlı ve oldukça güçlü hale getirmesidir. Meşruiyetini doğrudan halktan alan Cumhurbaşkanı genelde tüm yürütme birimlerinin özeld malî yapının en üst malî otoritesidir. Böylelikle Parlamenter sistemin Türkiye uygulamasında yaşanan yetki-sorumluluk denklemindeki orantısızlık ortadan kalkarken; Cumhurbaşkanı, yetkileri kullanan ve halka karşı tek sorumlu makam konumuna gelmektedir. Bilhassa TBMM’nden güvenoyu alma mecburiyetinin kaldırılması ve her ne kadar sıklıkla kullanılmamış olsa bile TBMM’nin yürütmeyi denetleme araçlarından Gensoru’nun ilga edilmesi, kuvvetlerin birbirlerini dengeleyebilmeleri/denetleyebilmeleri bakımından TBMM’nin gücünü zayıflatıcı mahiyettedir.

Mali otoritenin tek/el/leşmesinin, geçmişte yaşanan atama krizlerini ortadan kaldıracığı ve maliye bürokrasisinde düşünülen değişimi hızlandıracağı kesindir. Bu noktada merak edilen husus maliye bürokrasisindeki yapılanmadan ziyade Parlamenter sistemden daha fazla yetkilendirilmiş bir yürütmenin malî konularda tasarruf sınırlarının çok açık tayin edilmemiş olması ve sorumluluğun ağırlıklı olarak siyasal sorumlulukla sınırlı tutulmasının uygulama sonuçlarının nasıl olacağıdır.

²⁶ Türk ilmiyesinde yeni sistemle ilgili farklı değerlendirmeler mevcuttur. Örneğin Ersan Öz, yeni sistemin genel yapısı itibariyle ekonomiye ve vergi sistemine olumlu etkileri olacağını düşünmekte ve bunların ne şekilde tezahür edebileceğini madde madde sıralamaktadır (Öz, <https://www.dunya.com/gundem/baskanlik-sistemini-ekonomi-ve-vergi-sistemi-uzerinde-muhtemel-etkileri-haberi-255338>, Erişim Tarihi:15.07.2018; Öz, <https://www.dunya.com/gundem/turkiyede-039baskanlik-ve-vergi-sistemi039-haberi-299689>, Erişim Tarihi:15.07.2018). Diğer taraftan F. Gülçin Özkan meslektaş R. Mc Mannus’la birlikte yaptıkları bir çalışmada Parlamenter ve Başkanlık sisteminin uygulandığı ülkeleri karşılaştırmışlardır. 1950-2015 yılları arasındaki verilerini, Rejimlerin kamu harcamaları ve bütçe üzerine etkileri; **Rejimlerin siyasi gelişmişlik, ekonomik ve beşeri kalkınma göstergeleri üzerine etkileri; Rejimlerin makroekonomik performans üzerine etkileri (Ekonomik Büyüme, Kişi Başı Milli Gelir, Enflasyon, Gelir Eşitsizliği) çerçevesinde değerlendirdiklerinde Başkanlık sistemlerinin Parlamenter sistemlere kıyasla hem siyasi gelişmişlik hem beşeri kalkınma hem de makroekonomik performans açısından daha başarılı olduğunu tespit ettiklerini ifade etmektedir.** Çalışmanın ayrıntısı için bakınız (Özkan, <http://t24.com.tr/yazarlar/gulcin-ozkan/baskanlik-rejimi-ve-ekonomi.16886>, Erişim Tarihi: 11.07.2018; Ozkan, Fatma Gulcin, org/0000-0001-7652-1361 and McManus, Richard (2018) “Who does better for the economy? Presidents versus parliamentary democracies.”, White Rose University Consortium, http://eprints.whiterose.ac.uk/130442/1/10.1007_2Fs11127_018_0552_2.pdf, Erişim Tarihi:11.07.2018).

Yeni sistemde vergi ödevine ilişkin düzenlemelerde eskiye nazaran bir farklılık yoktur. Cumhurbaşkanı'nın Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile vergi ve benzeri yükümlülükler ihdas etme yetkisi bulunmamaktadır. Yani Parlamenter sistemde TBMM'ne ait olan vergi ve benzeri yükümlülüklerin ancak kanunla düzenlenebileceği hususu korunmuştur. Ancak burada tartışılacak husus halk tarafından seçilen Cumhurbaşkanı'nın partili sıfatının devam etmesi (Parti Genel Başkanı) ve Türkiye uygulamasında genel başkanın hem parti yönetimi ve milletvekilleri üzerindeki etkisi hem de kuvvetli parti disiplini dolayısıyla Cumhurbaşkanı'nın vergi ve benzeri yükümlülükler konusunda parlamentodan talep ettiği düzenlemeleri çıkartıp-çıkartamayacağı hususudur.

1982 Anayasası'nın 73. Maddesi'nin 4.Fıkrasında TBMM'nin kanunla vereceği bir yetkiye bağlı olarak muafiyet, istisna ve indirimlere ilişkin oran belirleme yetkisi Parlamenter sistemde de aktif olarak kullanılan bir yetki idi. Bu yetki aynı şekilde yeni sistemde Cumhurbaşkanı'na devredildi. 1982 Anayasası'nın 167. Maddesi'ndeki uluslararası ticarete vergi ve benzeri yükümlülüklerin yanı sıra ek mali külfetler koyabilme yetkisinin yürütmeye (Yeni sistemde Cumhurbaşkanı'na) verilmesi açıkça TBMM'ne ait bir yetkinin Cumhurbaşkanı tarafından kullanılmasıdır. Lakin özü itibariyle yasama organına ait olması gereken bu yetki Parlamenter sistemde de Bakanlar Kurulu'na tanınmış bir yetki olarak düzenlenmişti.

Yeni sistemin en önemli yeniliği “Bütçe Hakkı” konusundadır. Parlamenter sistemde Bütçe Kanunu Tasarısı'nın Bakanlar Kurulu tarafından hazırlanıp mali yılbaşından en az yetmiş beş gün evvel TBMM'ne sunulma zorunluluğu, yeni sistemle Bütçe Kanunu Teklifi ismiyle Cumhurbaşkanı'na devredildi. Teklif, Bütçe Komisyonu ile Genel Kurul sürecinden sonra mali yılbaşından önce TBMM'nde kabul edilmezse Geçici Bütçe Kanunu'nun çıkartılması öngörülmektedir. Daha önce Geçici Bütçe Kanunu'nun çıkartılması 5018 Sayılı KMYKK çerçevesinde düzenlenmişken yeni düzenlemede bu husus anayasa hükmü haline getirilmiştir. Yeni sistemin eskisinden farklı ve en çok tartışılan tarafı Geçici Bütçe Kanunu'nun da çıkartılamaması halinde yürütme organına bir önceki yıl bütçesini yeniden değerlendirme oranında artırmak suretiyle kamu maliyesi faaliyetlerinin devamını sağlama yetkisinin verilmesidir. Böyle bir durumda yürütmenin, yasamanın en temel hakkı olan Bütçe Hakkı'nı elinden aldığı görüşü ileri sürülmektedir. Özellikle yeniden değerlendirme oranını belirleyecek kurumun da yürütme olması bu eleştirileri haklı hale getirmektedir. Bu konuda getirilecek makul bir savunma, yasama ile yürütme arasında bütçe konusunda çıkacak bir anlaşmazlığın siyasi bir krize dönüşmeden aşılması ve kamu düzeninin devamının bu yolla sağlanması olabilirse de, anlaşmazlık halinde tarafların birbirlerinin haklarına riayet ederek ve gerektiğinde uzlaşmayı başararak meseleyi çözebilmeleri daha tercih edilir bir yoldur.²⁷

---

²⁷ Uygulamada böyle bir durumla ancak Cumhurbaşkanı'nın partisinin yasama organında çoğunluğu kaybetmesi, muhalefet partisi/leri/nin mecliste çoğunluğu elde etmeleri halinde karşılaşılabilir. Demokratik yönetimin, farklı görüşlerdekiilerin uzlaşabilmesi anlayışına dayandığı düşünüldüğünde böylesi durumlarda yasamaya ait bir hakkın herhangi bir hukuki tasarrufla yürütmeye aktarılması cihetine gidilerek değil de uzlaşma sağlanarak aşılması daha tercih edilir bir yoldur.

Son olarak yürütmenin Bütçe Kanunu ile almış olduğu gelirleri toplama ve harcamaları yapma yetkisinin yasama tarafından denetlenmesi hususudur. Doğrudan denetim olarak da isimlendirilen bu denetim daha önce Bakanlar Kurulu'nun hazırlayıp TBMM'ne sunduğu Kesinhesap Kanun Tasarısı üzerinden yapılırken yeni sistemde Cumhurbaşkanı tarafından hazırlanıp TBMM'ne sunulacak Kesinhesap Kanun Teklifi üzerinden gerçekleştirilecektir. Burada getirilen diğer bir değişiklik Kesinhesap Kanun Teklifi'nin en geç Haziran ayı sonuna kadar Cumhurbaşkanı tarafından yasama organına sunulması zorunluluğunun anayasa hükmü haline getirilmesidir. Bu değişiklik yasama organı tarafından geçmişten bugüne yapılan denetim çalışmasının özüne dair bir düzenleme değildir. Yeni yılın Bütçe Kanunu Teklifi ile birlikte görüşülen ve oylanın Kesinhesap Kanun Teklifi, yürütmenin yapmış olduğu işlemlerin ibrası anlamını taşımaktadır. Dolayısıyla yürütmenin oldukça güçlendiği yeni sistemde bütçe yılı boyunca toplanan gelirlerin ve yapılan giderlerin ilgili usul ve esaslara uygun yapıp yapılmadığının yanı sıra mali saydamlık ve hesap verme sorumluluğu çerçevesinde daha nitelikli bir denetime tabi tutulmasına ihtiyaç vardır.

KAYNAKÇA

1. KİTAPLAR

Boesch H. , 2009, Avrupa Parlamentosu Kamu Parasının Kullanılmasında Aktif Parlamento Denetimi: Bazı Avrupa Deneyimleri, *Uluslararası Sempozyum Bütçe Sürecinde Parlatmentonun Değişen Rolü, Bildiri ve Makaleler*, Afyonkarahisar 8 – 9 Ekim 2008, TBMM Basımevi, Ankara

Çağan N. , 2009, Modern Bütçe Sürecinde Parlamento'nun Rolü, *Uluslararası Sempozyum Bütçe Sürecinde Parlatmentonun Değişen Rolü, Bildiri ve Makaleler*, Afyonkarahisar 8 – 9 Ekim 2008, TBMM Basımevi, Ankara

Gülener S. , Miş N. , 2017, *Cumhurbaşkanlığı Sistemi, Analiz*, SETA/Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı, Ankara

Gözler K. , 2010, *Anayasa Hukukunun Genel Teorisi*, Ekin Yayınevi, Cilt I, Bursa (Ayrıca bu bölüme <http://www.anayasa.gen.tr/gozler-parlamentar-sistem.pdf>, adresinden de erişilebilir)

Karatepe Ş. , Alkan H. , Atar Y., Bingöl Y., Bayraktar D. G., 2017, *Sorularla Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi*, Memur-Sen Yayınları, Ankara

Öner E. , 2009, Bütçe Uygulama Aşamasında Parlatmentonun İzleme/Gözetim Fonksiyonu: Komisyonların Rolü ve Bütçe Analiz Kapasitesi, *Uluslararası Sempozyum Bütçe Sürecinde Parlatmentonun Değişen Rolü, Bildiri ve Makaleler*, Afyonkarahisar 8 – 9 Ekim 2008, TBMM Basımevi, Ankara

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 71 Ocak - Şubat 2019

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat –KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

Pehlivan O. , 2017, *Vergi Hukuku (Genel Hükümler ve Türk Vergi Sistemi)*, Celepler Matbaacılık, Trabzon

Tunçkaşık H. , Koçak K.A. , Solak M. , Doğan M. , Bilgin M. , 2017, *Karşılaştırmalı Hükümet Sistemleri: Başkanlık Sistemi (ABD, Arjantin, Azerbaycan, Brezilya ve Nijerya Örnekleri)*, (Editör: Semra Gökçimen), TBMM Araştırma Hizmetleri Başkanlığı Yayınları, Ankara

Türk Vergi Kanunları, 2010, Gelirler Kontrolörleri Derneği (Hazırlayan: Mustafa Tan), Ankara

Unakıtan K. , 2009, Açılış Konuşması, *Uluslararası Sempozyum Bütçe Sürecinde Parlamentonun Değişen Rolü, Bildiri ve Makaleler*, Afyonkarahisar 8 – 9 Ekim 2008, TBMM Basımevi, Ankara

2. DERGİLER

Alkan H. , Mart-Nisan 2017, *Cumhurbaşkanlığı Sisteminde Yasama Denetimi*, Yeni Türkiye Dergisi, Özel Sayı, Sayı.94, (471-476)

Bağlı M.S. , Ocak-Şubat-Mart-Nisan 2012, *Teorik ve Tarihsel açıdan Bütçe Hakkı*, Yasama Dergisi, Sayı 20, (39-77)

Coşkun V. , 2017, *16 Nisan 2017 Tarihinde Kabul Edilen Anayasa Değişikliklerinin Değerlendirilmesi*, Dicle Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt. 22, Sayı. 36, (3-30)

Erdoğan R.T. , Mart-Nisan 2017, *200 Yıllık Arayışın Ürünü: Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi*, Yeni Türkiye Dergisi, Özel Sayı, Sayı.94, (9-14)

İlal E. ,1968, *Magna Carta*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt 34, Sayı (1-4), (210-242)

Yüksel İ. , Aralık 2017, *6771 Sayılı Anayasa Değişikliği Kanunu'nun Ardından Kanun Yapma Yöntemi*, Hacettepe Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 7, Sayı 2, ISSN:2146-1708, (251-274)

3. İNTERNET KAYNAKLARI

Doğan Y. , 29 Aralık 2016, *Kuzu Kuzu Biliyor, Ama Çarpıtıyor*, <http://t24.com.tr/yazarlar/yalcin-dogan/kuzu-kuzu-biliyor-ama-carpitiyor,16233>, Erişim Tarihi: 29.06 2018

Doğrusöz B. , 07.11.2017, *Yeni Dönemin Vergi Hukuku*, Dünya Gazetesi, <https://www.dunya.com/kose-yazisi/yeni-donemin-vergi-hukuku/389738>, Erişim Tarihi: 29.06.2018

Eğilmez M. , 12 Nisan 2017, *Anayasa Değişikliğiyle Mali ve Ekonomik Hükümler Nasıl Değişecek?*, Kendime Yazılar, <http://www.mahfiyegilmez.com/2017/04/anayasa-degisikligiyle-mali-ve-ekonomik.html>, Erişim Tarihi:29.06.2018

Gözler K. , *Cumhurbaşkanlığı Sistemi mi, Başkanlık Sistemi mi, Yoksa Neverland Sistemi mi? 16 Nisan'da Neyi Oylayacağız?*, <http://www.anayasa.gen.tr/neverland.htm>, Erişim Tarihi: 28.06.2018

Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu (5018 Sayılı Kanun), <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5018.pdf>, Erişim Tarihi:03.07.2018

Öz E. , 03 Temmuz 2018, *Yeni Sistemde Vergilendirmede Kanunilik Ve Yetki*, Denizli Gazetesi, Bu makaleye ayrıca <https://www.denizligazetesi.com/yeni-sistemde-vergilendirmede-kanunilik-ve-yetki-makale,63006.html>

Öz E. , 22 Ağustos 2014, *Başkanlık Sisteminin Ekonomi ve Vergi Sistemi Üzerindeki Muhtemel Etkileri*, Dünya Gazetesi, <https://www.dunya.com/gundem/baskanlik-sisteminin-ekonomi-ve-vergi-sistemi-uzerinde-muhtemel-etkileri-haberi-255338>, Erişim Tarihi:15.07.2018

Öz E. , 27 Kasım 2015, *Türkiye'de Başkanlık ve Vergi Sistemi*, Dünya Gazetesi, <https://www.dunya.com/gundem/turkiyede-039baskanlik-ve-vergi-sistemi039-haberi-299689>, Erişim Tarihi:15.07.2018

Ozkan, F. G. and Mc Manus, R., 2018, “*Who does better for the economy? Presidents versus parliamentary democracies.*”, White Rose University Consortium, Universities of Leeds, Sheffield&York
http://eprints.whiterose.ac.uk/130442/1/10.1007_2Fs11127_018_0552_2.pdf, Erişim Tarihi:11.07.2018

Özkan F.G. , 28 Mart 2017, *Başkanlık Rejimi ve Ekonomi*, <http://t24.com.tr/yazarlar/gulcin-ozkan/baskanlik-rejimi-ve-ekonomi,16886>, Erişim Tarihi:11.07.2018

Türkiye Barolar Birliği, *Anayasa Değişikliği Teklifinin Karşılaştırmalı ve Açıklamalı Metni, (87. Madde Değişikliği İle İlgili Değerlendirmeler)*, http://anayasadegisikligi.barobirlik.org.tr/Anayasa_Degisikligi.aspx, Erişim Tarihi:04.07.2018

TBMM İç Tüzüğü, <https://www.tbmm.gov.tr/docs/ictuzuk.pdf>, Erişim Tarihi:05.07.2018

T.C. 1982 Anayasası (07.11.1982 Tarih ve 2709 Sayılı Kanun), <https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa82.htm>, Erişim Tarihi:27.06.2018

T.C. Resmi Gazete, *Yüksek Seçim Kurulu Kararı*, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/08/20140828M1-1-1.pdf>, 28 Ağustos 2014 Tarih, Sayı 29102 (Mükerrer), Erişim Tarihi:29.06.2018

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 71 Ocak - Şubat 2019

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat –KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

T.C. Resmi Gazete, 21.01.2017 Tarih ve 6771 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 11 Şubat 2017, Sayı 29976, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/02/20170211-1.htm>, Erişim Tarihi:27.06.2018

T.C. Resmi Gazete, 700 Sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 7 Temmuz 2018 tarih ve Sayı 30471 (2. Mükerrer), <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/mukerrer/mukerrer.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/mukerrer/mukerrer.htm>, Erişim Tarihi:15.07.2018

T.C. Resmi Gazete, 703 Sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 9 Temmuz 2018 Tarih ve Sayı 30743 (3. Mükerrer), <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/mukerrer/mukerrer.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/mukerrer/mukerrer.htm>, Erişim Tarihi: 12.07.2018

T.C. Sayıştay Başkanlığı, Sayıştay'ın Görevleri, <https://www.sayistay.gov.tr/tr/?p=2&CategoryId=73>, Erişim Tarihi:04.07.2018

Uracin A. M. , 27 Mayıs 2017, Magna Carta Libertatum (Büyük Özgürlükler Sözleşmesi), <http://www.istanbulbarosu.org.tr/files/docs/Magna2017-2.pdf>, Erişim Tarihi: 02.07.2018

Vergi Usul Kanunu, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.4.213.pdf>, Erişim Tarihi:15.07.2018

Yıldırım S. , 13.04.2017, Anayasa Paketi Ekonomide Neleri Değiştirecek?, Milliyet Gazetesi, <http://www.milliyet.com.tr/yazarlar/servet-yildirim/anayasa-paketi-ekonomide-neleri-2431457/>, Erişim Tarihi:04.07.2018